

Erdélyi Magyar Hírügynökség

Jelentései

1983 – 1989

JATE TÁRSADALOMELMÉLETI ÉS
KÖRTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYE
6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30–34;
Tel.: 62/21-611/82

[Első példány: 1990. szeptember 15.]

hely: 85/61

1983.

(nem kölcsönözhető!)

4415.1A

1983. május 20.

1983/1 sz. jelentés

Megalakult az Erdélyi Magyar Hírügynökség

1983. május 20-án létrejött Erdélyben az erdélyi magyarság nemhivatalos hírirodája, az *Erdélyi Magyar Hírügynökség (Hungarian Press of Transylvania – HPT –)*. A román hatóságok közismerten brutális módszerei arra készítetik a híriroda munkatársait, hogy névtelenül és hírforrásaikat tekintve a legnagyobb körültekintés jelelősségével működjenek.

A híriroda nem tart fenn együttműködést, kapcsolatot semmilyen bel- vagy külföldi ellenzéki csoporttal, sem földalatti sajtótermékkel, illetve kiadóval. Külföldi kapcsolatai is csak arra szorítkoznak, hogy értesüléseit – a nemzetközi szokásoknak megfelelően – más informális csatornáknak továbbítsa.

Célja egyedül az, hogy a ma Romániájában folyó féktelen terrortól kellő hitellel és alapossággal tudósítson mindenkit aki illetékes, s akit az erdélyi magyarság sorsával való rokonszenv illetékessé tesz.

1983. június 15.

1983/2 sz. jelentés

Új módszerek az anyanyelvi oktatás elsorvasztására

Furcsa, de jellemző szokások működnek Romániában az egyetem elvégzése utáni elhelyezkedések ügyében is. A végzős diáknak ugyanis *kötelező módon* el kell foglalnia azt az állást, amelyet kijelölnek számára.

Idén a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem 23 magyar főszakos, végzős hallgatóját arra kényszerítették, hogy a Kárpátokon túl, vagyis Óromániában – anyanyelvétől idegen környezetben – tanítson valamilyen, előzőleg mellékszakként felvett idegen nyelvet. Tették a hatóságok mindezt annak ellenére, hogy Erdélyben hihetetlen hiány van magyar tanerőkben. Az intézkedés egyébként precedens nélküli, annál is inkább, mert szöges ellentétben áll még a jól ismert nemzetiségi politikával is, amelyet a Román Kommunista Párt eleddig gyakorolt.

A tanügyminisztérium ugyanakkor elhatározta, hogy a kolozsvári egyetem számára, ahol eddig évente 25 (huszonöt) magyar szakos diákot vehettek föl, ezentúl csak 15 (tizenöt) helyet biztosít.

Az intézkedések célja egyértelmű: lassan elsorvasztani a magyar anyanyelvi oktatást. A módszer azonban, a román hatóságok korábbi terrorisztikus manővereihez képest, teljesen új. Eddig a magyar iskolakötelesek és az osztály-létszám manipulálásával próbálták a magyar tannyelvű oktatást felszámolni. Ma már a tanügyi káderek számbeli és lehetőségbeli korlátozásával is gyorsítják az asszimilációt.

Történt pedig mindez 1983. júliusában, amikor is, mint köztudott, Románia újra részese lett az Egyesült Államok vámkezezményének.

1983. augusztus 1.

1983/3 sz. jelentés

Nemzetiségi ellentétek szítását szolgáló "történelmi" tanulmányok

Széles körben ismert tény, hogy Romániában évek óta a pártvezetés tudtával, beleegyezésével, sőt ösztönzésére olyan publikációk jelennek meg, melyeknek *közvetlen* célja a nemzetiségek elleni bujtogatás, *közvetve* pedig a Román Kommunista Párt nemzetiségi, és általában az emberi jogokat sértő politikájának ideológiai igazolását vannak hivatva szolgálni. E tekintetben a legismertebb példa Ion Lancranjan: *Cuvint despre Transilvania (Gondolatok Erdélyről)* című könyve volt, amely Erdély kisebbségben élő magyarságának felzúdulását váltotta ki és diplomáciai feszültségeket okozott Magyarország és Románia között.

A román hatóságok akkor – némileg meglepődve a magyar és a nyugati demokratikus közvélemény egységesen elítélő állásfoglalásán – igyekeztek véletlenül feltüntetni a könyv megjelenését, s a benne foglaltakat úgy értékelni, mint a szerző magánvéleményét. A romániai helyzet ismerői előtt azonban már akkor világos volt, hogy a Lancranjan által – meglehetősen brutális formában – kifejtett szélsőséges nacionalista elképzelések a Román Kommunista Párt egész vezetőségének úgyszólván osztatlan politikai krédóját képviselik. Ezt látszik bizonyítani az is, hogy Lancranjannak módot adtak egy, lényegét tekintve még szélsőségesebb, az egész magyarságot fasisztának bélyegző cikk közzétételére (címe: *Ez a színtiszta igazság . . . A horthysta kegyetlenkedésekről Erdély északi részén az 1940 augusztusában Romániára rákényszerített Bécsi Diktátum után*); igaz, nem valamely romániai fórumon, hanem egy, a Ceausescu-rezsím által finanszírozott olaszországi kiadó periodikájában. A "tanulmány" azonnal megjelent több nyelven is, s a nyugati román nagykövetségek igyekeztek minden, általuk jelentősebbnek ítélt személyiséghez, közülethez eljuttatni.

Ez év márciusában ugyanakkor megjelent a bukaresti Politikai Kiadónál Cosma Neagu és dr. Dumitru Marinescu: *Fapte din umbra* (magyarul megközelítőleg ez így hangzik: *Tények megvilágítása*) című könyve. A munka negyedik kötet egy olyan sorozatban, amely Románia történelmének egyes korszakváltásairól közöl mérlegelést, összefoglalót, bírálatot és olykor "dokumentációt" is. E kötet bevallott célja, hogy "felhívja az olvasó figyelmét: a) a hitlerista titkosszolgálat Romániában elkövetett akcióinak néhány aspektusára; b) néhány hírszerző, terrorista, diverzionista, propaganda, stb. tevékenységre, amelyeket Horthy Miklós fasiszta rendszerének kémiszolgálata követett el a II. világháború küszöbén, karöltve irredenta szervezetekkel, amelyeket a magyar tömegek félrevezetése végett hívtak életre, tekintettel azok sanyarú helyzetére, amelyet, a horthysták véleménye szerint, csak bizonyos román területek Magyarországhoz való csatolásával lehetett volna orvosolni; c) azokra a kulisszák mögöttimánőverekre, amelyek a Bécsi Diktátumot eredményezték."(5. old.)

Már maga az a tény is beszédes, hogy míg a "hitlerista beavatkozással" kb. 60 oldalon át foglalkoznak a szerzők, a Horthy-rendszer "irredenta, terrorista akcióit" s annak következményeit közel háromszor ekkora terjedelemben taglalja a könyv. Az objektív szemléletben pedig azonnal körvonalazódik az a meggőződés, miszerint a náci szervezetek romániai ténykedésének felületes megemlézése csak arra szolgáltatott alapot a szerzőknek, hogy a fasizmussal való vagdalkozásukat egyáltalában indokolni lehessen a könyv második és harmadik részébe foglalt magyar revendikatív akciók esetében is. Ugyanis ha csak a tényeket sorolták volna fel – s ez is mutatja a Ceausescu éra lelkiismeretlen történéseinek valódi módszereit –, csak egy elnyomott, többségi voltából kiragadott nemzet-rész jogfosztottságának történetét konstatálhatná az olvasó, s azokat a represszív politikai manővereket, amelyeket épp a román kormányzatok foganatosítottak román és főképp nem román alattvalók ellen, s amelyeknek kísérteties rokonsága a Gestapo-módszerekkel soha nem is volt vitás. A könyv szerzői ugyanakkor önkényes, ám igencsak jellemző szimpátiából, rendre felmentik ezeket a kormányzatokat.

A kötet másik igen beszédes elszólása, amely szintúgy az írás megbízóinak nyomára vezet, az idézett néhány "dokumentum" forrásmegjelölése. A "magyar irredentizmus" és a "magyar sovinizmus" "sötét erőknek" büntetteit, illetve ezek eseteírásait és jegyzőkönyveit a *Siguranta* (a királyi állambiztonság) archívumából bányászták elő a szerzők, ám Romániában nyílt titok, hogy ez az archívum, teljes anyagával együtt, ma a Securitate (Ceausescu állambiztonsága) birtokában van, s csak az juthat hozzá, aki ennek az intézménynek a bizalmát és megbízatását birtokolja.

E formális jelzéseken túlmenően, a könyv tartalmában is riasztóan új lépést jelent a Romániában élő magyarság jogfosztásának ideológiai indoklásában. Egy-egy esettanulmány (s főképp egy, a 40-es években történt erdélyi magyar állítólagos összeesküvés leírása) olyan módon van beleszerkesztve a könyvbe, hogy az olvasók számára – s ezek az olvasók részint a Ceausescu által meglehetősen félrevezetett, felizgatott tömeget jelentik, másrészt egy nyilvánvalóan bűnöző szervezet, a Securitate öngazolást kereső detektíveinek többezres hadát – az erdélyi magyarság idegen, ellenséges testnek tűnjék, az ősellenség számba menő Magyarország amolyan ötödik hadoszlopának. A könyv következtetései annyiban eltérnek Lancranjanétól, hogy nem található bennük semmiféle kritika a magyar párt- vagy államvezetéssel kapcsolatban. Annál több az *egyetemes* magyarsággal és *általában* Magyarországgal kapcsolatban. A mültra alkalmazva ezt a történelmietlenül generalizált kritikát, a szerzők minden nehézség nélkül úgy állíthatják be a világháborús eseményeket, mint román-magyar konfliktust, amelyben – Ceausescu udvartartásának álláspontja szerint – a románok, mint mindig, a demokrácia védelmében jeleskedtek, míg a magyarok, mint mindig, éppen az ellenoldalon. A jövőre vetítve azt jelenti ez az általánosított kritika, hogy a magyarok, miután mindig is a háborús uszításban jeleskedtek, sérelmeik orvoslásának követelésével könnyen a világ biztonságát fenyegethetik.

(141-142. old.). Bármilyen abszurdnak, bármilyen őrültnek tűnik is ez az érvelés, nagyon komolyan kell venni, hisz egy olyan rendszer ideológiai szükségleteit fejezi ki, amelynek gyakorlata embermilliók – a mai Európában példátlan – anyagi és szellemi megalázása és kifosztása.

A könyv ugyanakkor feltűnően hiteles önarckép a Ceausescu-rendszerről. A mai Romániával kapcsolatban nap mint nap megfogalmazódó kritikákat – meglehetősen primitív logikával – egyszerűen a rendszer vélt vagy valós ellenségeire alkalmazzák a szerzők és megbízóik. Ugyanakkor élményszámba is megy e kötet adathalmaz, hisz csokorba látjuk egybegyűjtve benne a mai román rendszer lényegien antidemokratikus, terrorisztikus jellemzőit.

E könyvvel a rendszer intoleranciája kilépett abból a körből, amelyet Lancranjan még babonás félelemmel tisztelni kényszerült: a szerzők a párt programját látják abban, amit leírtak, s nem egyetlen ember vágyálmát. Ezért is megmagyarázhatatlan, hogy eddig alig vették észre e könyv megjelenését, s főképp a hivatalos magyar szervek szándékolt nemtörődömsége a megmagyarázhatatlan. A könyvben ugyanis nyílt célzás történik arra, hogy bizonyos szervezetek ma már az ENSZ elé merik vinni olykor az erdélyi magyarság ügyét, amelyet aligha tehetnének kormány szintű jóváhagyás vagy az anyaország beleegyező hallgatása nélkül . . . Ha e "vádát" a magyar kormány – az egész magyar nép akarata ellenére – nem meri magára vállalni, akkor a diplomáciai szokásjognak megfelelően most egy pártközi tiltakozás formájában el kellene határolnia magát tőle. Ha pedig a nép akaratával azonosulva magára vállalja az erdélyi magyarság megsemmisítését célzó erőszak elleni tiltakozást, akkor azt jó lenne már egyszer ott megtenni, ahol annak helye van, az Egyesült Nemzetek Szervezetében.

1983. augusztus 30.

1983/4 sz. jelentés

A magyar hatóságok elutasították Tóth Károly letelepedési kérelmét

Tóth Károlytól (szül. 1942-ben), az *Ellenpontok* című erdélyi magyar szamizdat folyóirat egyik szerkesztőjétől, valamint feleségétől, Tóth Ilonától (szül. 1958-ban) a magyar hatóságok megtagadták a beutazási és letelepedési vízumot.

Mint ismeretes, az elmúlt év novemberében a román politikai rendőrség, brutális módon megverték és megalázták Tóth Károlyt, és ismerve a romániai állapotokat, személyi biztonságát azóta sem garantálja semmi. Tóthékat ezek az előzmények készítették arra, hogy megpróbáljanak Magyarországra emigrálni. 1983 februárjában ilyen értelmű kérelemmel fordultak a Magyar Népköztársaság kolozsvári főkonzulátusához, s miután – állítólag – több neves magyarországi személyiségtől azt a biztatást kapták, hogy kérelmüket pozitívan fogják elbírálni, a román hatóságoknál is megindították a kivándorlással járó hivatalos procedúrát.

A magyarok elutasító végzése 1983 augusztus 19-én jutott el a Tóth házaspárhoz, s mivel fellebbezési lehetőség nincs, helyzetük bizonytalanságát ez csak tovább fokozta.

E döntés indítékai egyelőre még nem ismeretesek, de – egyesek véleménye szerint – nincs kizárva, hogy hallgatóságos megállapodás jött létre a magyar és a román illetékes szervek között arra vonatkozóan, hogy együttes erővel próbálják meg elnémítani az erdélyi magyarság revendikációit; s ennek csak egyik láncszeme a Tóth Károlyékkal szembeni mostani retorzió. A románoknak erre nyilvánvalóan meg is van minden okuk. A magyarok magatartásának okait azonban, egyelőre csak találgatni lehet: talán rádöbbsent a kormány arra, hogy semmit sem tehet az erdélyi magyarságért, s most – mint annyiszor – saját tehetetlenségét rá akarja kényszeríteni az egész magyarságra.

1983. szeptember 1.

1983/5 sz. jelentés

Visky Árpádot öt évi fegyházbüntetésre ítélték

Visky Árpádot, a sepsiszentgyörgyi magyar színház tagját, megbízható források szerint 5 évi fegyházbüntetésre ítélte egy bukaresti hadbíróóság. Az ítélet indoklásában a hadbíróóság: "Románia, a román nép és a szocialista rendszer rágalmazásában," valamint "ellenséges propaganda terjesztésében" találta elmarasztalhatónak.

Az előzményekhez tartozik, hogy Visky több ízben nyilvánosan is kritizálta a román állambiztonság embereinek önkényes fellépését, valamint a Romániában tapasztalható általános terrort.

A román hatóságok kezdetben polgári pert szándékoztak rendezni, de amikor kiderült, hogy a 6 beidézett és megfélemlített tanú vallomása alapján sem lehet elmarasztaló ítéletet hozni ellene, ügyét átutalták egy katonai bírósághoz, amely 21 írásbeli, és jobbára az állambiztonság emberei által adott "tanúvallomás" figyelembevételével ítélte el. Mindehhez még hozzá kell tenni, hogy a Romániában érvényben lévő perrendtartási szabályok efféle ítélezést nem tesznek lehetővé.

Az idézett hírforrások ugyanakkor felhívták a figyelmet arra, hogy szemben a román rendőrség által kiszivárogtatott információkkal, Visky Árpád színművész amnesztiában nem részesült és kérvényét a legmagasabb szinten is visszautasították.

1983. szeptember 2.

1983/6 sz. jelentés

A magyar-ellenes röpcédulák román készítőit felmentik, állítólagos magyar terjesztőit hat-hat év börtönre ítélik

1982 őszén, a székelyföldön román nyelvű, a magyarság ellen izgató röpcédulák jelentek meg. A rendőrség november folyamán három román nemzetiségű egyént vett őrizetbe, akik bevallották, hogy a röpcédulákat ők készítették. Vallomástétel után mindhármasukat szabadon bocsátották.

A román röpcédulák ügyében lefolytatott nyomozással párhuzamosan, november 23-án őrizetbe vették **Borbély Ernő** történelemtanárt és élettársát **Bíró Katalin** építész. Az ellenük felhozott vád – állítólag –, hogy kijuttatták az országból a magyarellenes röpcédulák szövegét, és több helyen, így például az *Igaz Szó* című marosvásárhelyi lap szerkesztőségében, felháborodással kommentálták a röpcédulák szerzőivel kapcsolatos, már-már bujtogató, szolidarizáló hivatalos megnyilvánulásokat, és ugyanakkor annak a meggyőződésüknek adtak hangot, hogy a röpcédulák a román állambiztonsági szervek aktív közreműködésével készültek.

1983 márciusában, hasonló vádak alapján őrizetbe vették **Búzás László** műszaki rajzoló, aki a Borbély-Bíró házaspár baráti köréhez tartozott.

Mindhármasukat 1983 júniusában, gyorsított eljárással elítélték, **Borbély Ernő** és **Búzás László** hat-hat év fegyházra kapott, míg **Bíró Katalin** szintén hat évet kapott, felfüggesztve. Őt azóta sem látták, ennek ellenére; munkahelyén állását betöltötték valaki mással, mi több, családjának már nem továbbítják élelmiszerjegyeit sem. Mindezek miatt, bizonyos erdélyi magyar körökben nagy fenntartásokkal kezelik az itt is ismertetett híreket, mondván, hogy azok a román állambiztonság alaptalan híresztelése, amelyek csak a súlyosabb valóságot vannak hivatva elfedni.

1983. szeptember 5.

1983/7 sz. jelentés

A román hatóságok is visszautasították Tóth Károly és felesége kivándorlási kérelmét

Amint arról az augusztus 30-án kiadott jelentésünkben tudósítottunk, Tóth Károlytól, az *Ellenpontok* című erdélyi magyar szemizdat lap egyik szerkesztőjétől és feleségétől Tóth Ilonától a magyar hatóságok megtagadták a Magyarországra való emigrálás jogát. Most érkezett hírek szerint a Tóth-házaspártól a román rendőrség is megtagadta a kivándorlási engedélyt. A negatív döntést szeptember 5-én, szóban közölték velük a nagyváradi rendőrségen; ugyanakkor tájékoztatták őket azon jogukról, hogy fellebbezéssel élhetnek.

Értesüléseink szerint a Tóth-házaspár élt is ezzel a lehetőséggel. Ugyanakkor fellebbezést juttatott el a magyar belügyi szervekhez is, annak ellenére, hogy a legújabb intézkedések a vízumkérelmezőknek erre nem adnak lehetőséget.

1983. szeptember 17.

1983/8 sz. jelentés

A román hatóságok Lancranjan magyar-ellenes könyve melletti állásfoglalásra szeretnék kényszeríteni az erdélyi magyar sajtót

Augusztus hó folyamán, egy szigorúan bizalmasnak minősített pártaktíva gyűlésen (amelyen több magyar újságíró is részt vett, *bírálat* formájában elhangzott az az észrevétel, hogy miért nem foglalt az erdélyi magyar sajtó állást *Lancranjan: Cuvint despre Transilvania (Gondolatok Erdélyről)* című könyve *mellett*. Olyan híreket kaptunk, hogy a gyűlésen több magyar újságíró felháborodással utasította vissza ezt a bírálatot, s egyben azt a felszólítást, hogy lapjukban foglalkozzanak e munkával. Álláspontjuk alátámasztására Ceausescu pártfőtitkár véleményét idézték, aki állítólag, bár jónak és helyesnek, de a magyar pártvezetés kritikája miatt nem elég taktikusnak ítélte *Lancranjan* könyvét. Ceausescu elnök véleményét idézve, úgy hírlük, néhány újságíró alkalmat látott arra, hogy felhívja a figyelmet *Lancranjan* könyvének alapvető veszélyességére, arra, hogy fajelméleti alapon a romániai magyarság megsemmisítésére bujtogatja a románságot.

Itt jegyezzük meg, hogy az említett könyvre – szerzője nyilatkozatait leszámítva – még a román sajtó is csak röviden, bár a kritikai hangot kerülve reagált.

A hatóságok nyilvánvalóan szeretnék épp egy erdélyi magyar fórum vagy személy közreműködését kikényszeríteni annak demonstrálására, hogy Románia kisebbségei, *Lancranjan* megítélésében is a párt mögött állnak.

1983. október 1.

1983/9 sz. jelentés

A román hatóságok "vallásos nacionalizmus" ürügyén leállítják a honismereti kerékpárostúrát

Az elmúlt két évben a romániai KISZ Bukarestben megjelenő magyar nyelvű lapja, az *Ifjűmunkás Mikes túra* néven kerékpáros kirándulásokat szervezett, amelyek a Székelyföld több helységét, nevezetességét érintették. A túra célja, egyfajta honismereti szándék mellett, olyan kultúrprogramok szervezése volt, melyek az Ifjűmunkás köré szerveződő, s a lapban publikáló fiatalok közösségi szellemét voltak hivatva szolgálni.

Az idén a túra Székelyudvarhelyről indult, de az állambiztonsági szervek már Erdőszentgyörgyön leállították, igazoltatták, majd szétzavarták a résztvevőket. Súlyosbító és – a biztonsági szervek véleménye szerint – "sovinszta bujtogatásra" okot adó körülménynek számít, hogy a túra résztvevői között négy magyar állampolgár is volt. A túrát kezdeményező lapszerkesztőket pedig pártfegyelmivel és súlyos pénzbírsággal büntették, "vallásos nacionalizmust" róva fel nekik, amiért a programok összeállításakor magyar történelmi emlékek és templomok megtekintését is javasolták.

1983. november 4.

1983/10 sz. jelentés

Házkutatások az Igaz Szó szerkesztőinél

Ez év október 25-én és 26-án Marosvásárhelyen (Tirgu Mures) a román állambiztonsági szervek több házkutatást tartottak. Csak annyi bizonyosat lehet tudni, hogy az *Igaz Szó* című magyar nyelven megjelenő irodalmi folyóirat néhány szerkesztőjénél, mindenekelőtt Gálfalvy Györgynél szerettek volna terhelő dokumentumokat találni. A házkutatásokat követő kihallgatásokon Duray Miklós *Kutyaszorító* című, New Yorkban negyvenet kötetes könyvére és az *Erdélyi Magyar Hírügynökség* szerkesztőire vonatkozó adatokról kérdezték az őrizetbevetetteket. Hírforrásaink egyértelműen állítják, hogy az állambiztonsági szervek semmilyen terhelő tárgyi bizonyíték nyomára nem bukkantak és a vallatások után mindenkit szabadlábra helyeztek.

1983. november 5.

1983/11 sz. jelentés

Leváltották A Hét főszerkesztőjét és helyettesét

Felfüggesztették állásukból *A Hét* című, magyar nyelven, Bukarestben megjelenő kulturális hetilap vezető szerkesztőit.

A hatóságok e lépése már várható volt, hisz a romániai magyarság körében közismert dolognak számított, hogy e publikáció az, amely a legkövetkezetesebben védte nemcsak a kisebbségi érdekeket, de időről-időre módot talált arra is, hogy rejtett formában bár, de a lakosság kétségbeesett, vagy a a terrorral egyre inkább szembeszegülő hangulatának is kifejezést adjon.

A szerkesztők leváltását a pártszervek mint fegyelmi büntetést tüntették fel. Ugyanis a lap ezévi 43. számában, a második oldalon fordítva jelent meg **Cella Ghigoras Neamtu** művésznő Erdély és Órománia egyesülése előtt tisztelgő faliszőnyegének reprodukciója. Nem csak az utal a hatóságok nyilvánvalóan szándékos bosszújára, hogy egy efféle ötödrangú kifogással menesztették a szerkesztőket, de főképp az, hogy állítólag – s e ténynek erdélyi magyar körökben minden kételytől mentes hitelt adnak –, a párt külön utasítására, a lap nyomdai kizsedése után és a szerkesztők tudta nélkül történt módosítás a kifogásolt reprodukción.

Az elbocsájtott főszerkesztő **Huszár Sándor** (neves prózaíró, több regénye és novellája jelent meg) hírek szerint a Szocialista Kultúra és Nevelés Tanácsának lett alkalmazottja. **Horváth Sándor** volt főszerkesztő-helyettes pedig a rádiónál kapott munkát. Az új kinevezett főszerkesztő **Lázár Edit**.

Audor!

1983. november 5.

1983/12 sz. jelentés

**“Kettős lista” a magyar értelmiségiekről:
“megbízhatók” és “megbízhatatlanok**

Egyre jobban nyugtalanítja a romániai magyar kultúréletet és a tanügyi kádereket az a hír, hogy a pártszervek, *ideológiai megbízhatóság és a románsággal szembeni lojalitás* alapján, a magyar értelmiségiekről úgynevezett “kettős lista” összeállítását rendelték el.

A “megbízhatatlanok listájára” való felkerülés a hírek szerint egyelőre nem jelentené a személyi szabadságnak a megszokottnál egyértelműbb korlátozását, csak állásvesztéssel fog járni. (Példaként ma már erre mindenki *A Hét* című lap szerkesztőinek menesztését említi, ami előrevetíti a többi magyar lap és folyóirat közeljövőbeni sorsát.)

A “megbízhatók listája” azoknak a nevét tartalmazná, akik a megüresedő bizalmi posztokra bármikor kinevezhetőek lesznek. Jólértesült körökben tudni vélik, hogy minden fontosabb állásra két ember lesz fenntartva; az egyik, aki betölti az állást, a másik pedig, aki potenciálisan bármikor betöltheti azt.

1983. november 7.

1983/13 sz. jelentés

A román határőrség az ünnepi forgalom közepén több helyen lezárta a határt

Szerkesztőségünkhöz olyan hírek érkeztek, hogy a román határőrség november 5-én, szombaton, legalább két átkelőhelyen, Nagyváradnál és Aradnál 14 és 21 óra között lezárta a határt.

A háromnapos magyarországi munkaszünet miatt ebben az időpontban lépték volna át a legtöbben a határt, hogy romániai rokonaikat és barátait meglátogassák. Szemtanúk szerint sokan vissza is fordultak, de a többség, az egyre hidegebbre váltó időjárás és a várakozást követő román vámvizsgálatnak a szokottnál is alaposabb tortúrája ellenére mégis kitartott.

Az intézkedés célzata egyértelmű: elriasztani a magyar látogatókat és velük azt a szolidaritást is, ami legalább annyira létszükség az erdélyi magyarság számára, mint a legalapvetőbb élelmiszerek, amelyeknek egyébként ma már Magyarország az egyetlen forrása.

Szerkesztőségünk figyelemmel fogja követni a határforgalom román részről történő esetleges újabb akadályozását a decemberi ünnepek alatt is, s erre kéri fel a többi hírroda, a kompetens nemzetközi szervezetek és az érintett szomszédos államok megfelelő szerveinek képviselőit is.

1983. november 8.

1983/14 sz. jelentés

Titkos rendelkezés a magyar turisták ellen

Az eddig érvényben levő rendelkezések lehetővé tették, hogy a Romániába utazó külföldi állampolgárok, kijelölt üzletekben, útlevelük felmutatása mellett különféle élelmiszerekhez jussanak. Mindenekelőtt olyan árukra vonatkozott ez a lehetőség, amelyeket a lakosság is csak jegyre szerezhettek be, vagy amelyekhez már évek óta nemigen jutott (hús, vaj, olaj, stb.).

November 1-től új, titkos rendelkezés lépett életbe, amely megtiltja a szóbanforgó élelmiszerek árusítását magyar útlevéllel rendelkező személyek számára.

Kolozsvárott, Marosvásárhelyen, Nagyváradon és Temesváron kerestünk meg üzletvezetőket, akik megerősítették értesüléseinket, kiegészítve azzal, hogy az intézkedés külön hangsúlyozta: továbbra is minden külföldi állampolgár vásárolhat a korlátozott mennyiségű árucikkekből, kivéve a magyarokat.

1983. november 15.

1983/15 sz. jelentés

Szabotázsakciók több egeresi gyárban

Már augusztusban megkapta hírügynökségünk a jelentést, de biztonsági okokból csak most áll módunkban publikálni, miszerint: az erdélyi Egeresen (Aghires) több szabotázs történt a helyi gyárakban, különösen a mészfeldolgozó és építészeti kötőanyagokat gyártó üzemben. A szabotázásokat, amelyekre egyéni akcióként került sor, munkalassítással kombinálták, s az utóbbiakra már a teljes munkáskollektíva szervezett megegyezésének eredményeként került sor.

1983. november 15.

1983/16 sz. jelentés

Román, magyar és német írók közös tiltakozása

Nicolae Ceausescu a nyár végén, Mangalia üdülőhelyen mondott beszédében kulturális kérdésekkel foglalkozott. A beszéd több olyan retorziót helyezett kilátásba – különösen a film és a dráma művészet forradalmi eltökéltségének, valamint az előadóművészek nemzeti-politikai előképzettségének hiányossága miatt –, melyek aggodalmat okoztak az ország kultúréletében. Az aggodalom az "ideológia őrzőire" is átragadt azt követően, hogy Ceausescu elnök beszédének néhány passzusát a világsajtó is bőségesen – és természetesen nem kis iróniával – kommentálta.

Amint híreink arról beszámolnak, ezt követően került sor arra a tiltakozásra, amelyet román, magyar és német írók közösen próbáltak szervezni. Nicolae Manolescu író javaslatára negyven nevesebb romániai személyiség levélben fordult Dumitru Radu Popescuhoz, az Írószövetség elnökéhez, s levelükben kérték, hogy a szövetség soros ülésén tegyék vita tárgyává a szóban forgó beszédet. Úgy értesültünk, hogy a levelet Popescu még meg sem kapta, amikor a negyven aláíró személy közül már több el is veszítette állását, az azóta eltelt egy hónap alatt pedig valamennyiüket pártszankcióval, közlési tilalommal, illetve pénzbírsággal sújtották.

Újabb információink szerint további retorziók várhatók.

1983. november 18.

1983/17 sz. jelentés

Az Izraelből érkező Joint-küldemények a párt titkos raktáraiba vándorolnak

A romániai izraelita hitközségek, mint ahogyan testvérintézményeik szerte a világon, a Joint tetemes anyagi támogatásában részesülnek. E támogatás célja, hogy a gyülekezetek tagjai mérsékelt áron jussanak bizonyos árucikkekhez, főképp olyanokhoz, amelyeknek beszerzése a mai Romániában megoldhatatlan feladatnak bizonyul.

A Joint-támogatás – a Románia és Izrael között főnálló taktikai külpolitikai kapcsolatok árnyékában – virágzó és emberiség szemponatok által is hitelesített, tisztességes üzletnek számított és mindenki meglegedésére szolgált. Ezt a jellegét hangsúlyozta ki a támogatott hitközségek ama humánus gesztusa is, mellyel a hozzájuk érkezett küldemények egy részét a testvéregyházak (katolikusok, protestánsok és görögkeletiek) helyi gyülekezeteivel megosztották.

Az elmúlt nyolc hónapban ez a lehetőség megszűnt. A Joint továbbra is küldi ugyan a segélyeket, de az érkező árucikkeknek és összegeknek, híreink szerint mintegy 60 százalékát egy új, hivatalosan közzé nem tett rendelet értelmében "lefoglalják." Panaszok érkeznek arról, hogy a megmaradó küldemények mennyisége ma már maguknak a hitközségeknek a minimális szükségletét sem elégíti ki.

Úgy értesültünk, hogy az ekként elrekvirált javak a párhierarchiát ellátó titkos raktárakba vándorolnak. Ugyanakkor szemtanúk beszámolnak arról, hogy hétvégeken az egyes hitközségi raktárakból nyitott járműveken szállítják el a kóser élelmiszereket, italokat és az Izraelből érkező déligyümölcsöt, közvetlenül az egyes pártszékházakba, mi több, a Securitate helyi központjaiba, ahol az említett intézmények alkalmazottai között, térítés nélkül szétszítják őket.

Tudósítónk felkereste az egyik hitközséget, ahol azt a felvilágosítást kapta, hogy az élelmiszerek kiszolgáltatására közvetlenül a vallásügyi államtitkárságtól (Departament) kapta a szóbeli utasítást, s ezt azzal indokolták, hogy a "hitközségeknek ezzel is ki kell venniük részüket az átmeneti nehézségek leküzdéséből."

1983. november 20.

1983/18 sz. jelentés

Újabb hírek Borbély Ernő, Búzás László és Bíró Katalin sorsáról

Szerkesztőségünk új adatok birtokába jutott az 1982. novemberében Csíkszeredában (Miercurea-Ciuc) letartóztatott **Borbély Ernő, Búzás László és Bíró Katalin** sorsára vonatkozóan. Az adatok mostani összegzésével segíteni kívánjuk az érdekükben történő erőfeszítéseket és tiltakozásokat:

Borbély Ernő

1952-ben született. Letartóztatása előtti címe: Miercurea Ciuc, Strada Tudor Vladimirescu, Nr. 17., et IV. ap. 17.

Iskolai végzettsége: 1971-ben érettségizett Sepsiszentgyörgyön (Sfintul Gheorghe) a Mikó Imre Liceumban. 1978-ban végzett a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem történelem-filozófia szakán.

Foglalkozása és a letartóztatás előtti utolsó munkahelye: tanár; munkahelye: a csíkszeredai 2. számú Ipari Liceum. (Előtte a vlahitai Ipari Liceumban tanított.)

Nemzetisége: magyar.

Állampolgársága: román.

Vallása: római katolikus.

Szakszervezeti tag. A Romániában ez idő szerint egyedül működő és természetesen "hivatalos" Szakszervezetek Általános Szövetségének tagja.

Letartóztatásának körülményei: 1982. november 23-án reggel fél hétkor a Securitate nyomozói otthonában házkutatási paranccsal keresték Borbélyt. A házkutatás délután háromig tartott, majd előzetes letartóztatásba helyezték és magukkal hurcolták. Személyzeti szekrényét a munkahelyén is átkutatták; kollégái érdeklődésére azt válaszolták, hogy: 1. "pornográf képeket készített és árusított;" 2. "aranyat csempészett." Munkahelyén azóta semmit sem tudnak róla. Közvetett felettesének, a megyei főtanfelügyelőnek azt mondták, hogy gondoskodjon Borbély munkahelyi helyettesítéséről, s ha valami rá vonatkozó információ lesz, akkor tájékoztatják.

Nem tudni, hogy a házkutatásnál találtak-e valamit.

Elítélése: Tudósítónknak az adatközlők nem tudták pontosan körvonalazni azokat a jogszabályokat, amelyek alapján Borbélyt fogva tartják, illetve elítélték. A per Bukarestben zajlott, zárt körülmények között, 1983 február-márciusában.

Ítélet: Hazaárulás címén hét év, de ezt hivatalosan soha sem közölték.

Börtönviszonyok: a jilavai (Bukarest mellett) politikai foglyok börtönében tartják fogva, földalatti zárkában. Levelet, csomagot nem lehet küldeni neki, illetve nem

lehet ellenőrizni, hogy megkapja-e azokat. Ennek ellenére adatközlőink úgy vélik, hogy a szolidaritás-megnyilatkozások (a lakcímére küldött levél, távirat, stb. formájában) sok tekintetben javíthatnak a letartóztatott helyzetén, s ugyanilyen fontosságúak lehetnek az államvezetéshez eljuttatott tiltakozó üzenetek is.

Édesanyja 1983. őszén meglátogatta. Szüleit, rokonait, barátait a Securitate emberei megfigyelés alatt tartják, s ha valaki meglátogatja őket, azt azonnal elhurcolják és vallatják.

Egészségi állapota: Vérző gyomorfekélye volt letartóztatása előtt, ami a vizsgálati fogság idején súlyosbodott és kórházi kezelést tett szükségessé.

Búzás László

1982. november 22-én behívták a Securitatéra; több napon keresztül vallatták, majd elengedték. Utána többször is elhurcolták lakásáról, majd elengedték. 1983. márciusában a munkahelyéről telefonon rendelték be a Securitate székházába, s ezután nem tért többé haza. Jó barátja volt Borbély Ernőnek. Bátyja – Búzás Balázs – Csíkszereda polgármestere volt, az öccse miatt leváltották. A leváltást bejelentő gyűlésen a megyei párt első titkár azt mondta: "Testvére olyan dolgokról ábrándozott, amelyek soha nem fognak megvalósulni."

Hazaárulásért hat évet kapott és hírek szerint Borbély Ernővel együtt tartják fogva. Nagyon megkínózták a vallatások alatt; körmeit kitepték.

Nős, két gyermek apja. Végzettsége: közgazdász. A csíkszeredai Traktorgyárban dolgozott.

Bíró Katalin

Borbély Ernő menyasszonya. 1982. novemberében tartóztatták le. Csak a vizsgálat idejére tartották fogva, és nem ítélték el.

Foglalkozása: építész-technikus. A megyei Építési és Szerelési Trösztnél dolgozott, tisztviselőként. Jelenleg is ott dolgozik, munkás beosztásban.

1983. november 21.

1983/19 sz. jelentés

A kolozsvári egyetem tanárait újabb utazási korlátozások sújtják

A kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem katedravezetői a november 1. körüli napokban leiratot kaptak az Oktatásügyi Minisztériumból. E leirat értelmében az egyetem alkalmazottai csak minisztériumi külön-engedéllyel utazhatnak külföldre, beleértve ezekbe az utazásokba a turista utakat is.

Mivel az egyetemi kar tagjait már évek óta csak ritka esetben engedik Nyugatra, megfigyelők úgy vélik, hogy ez az intézkedés megint csak a magyar tanszemélyzetet sújtja, akik számára a "külföldi utazás" eddig is Magyarországra szóló utazási engedélyt jelentett.

1983. november 21.

1983/20 sz. jelentés

Új "megbízható" vezetők a csökkentett példányszámú Hét szerkesztőségében

Már hírt adtunk arról, hogy a hatóságok sorra váltják le a bizalmi posztokról azokat az újságírókat, akik – feltételezéseik szerint – a mai román pártvezetést nem hajlandók fenntartások nélkül kiszolgálni. Az intézkedések arra utalnak, hogy a Román Kommunista Pártnak eddig egyetlen ilyen "tökéletesen megbízható" orgánus állt a rendelkezésére, lojális szerkesztőgárdával, s ez az *Előre*. Ugyanis az állásukat sorra elveszítő újságírók helyét az *Előre* című Bukarestben megjelenő pártlap eddigi munkatársaival töltik be. Így a televízió magyar osztályának az élére Gyarmath János, az *Előre* eddigi sportriportere (!) került. A *Hét* című kulturális hetilap főszerkesztője Lázár Edit lett, mint jólértesült, de pártatlan források megjegyzik: "az *Előre* legszürkébb újságírócskája."

A *Hét* eddigi személyzetéből pedig azokat, akik megmaradtak a lapnál – hírek szerint – hetente csak egy alkalommal engedik be a Scinteia-ház-beli szerkesztőségbe, amikor is kézírataikat láttatásra le kell adniuk a kinevezett új vezető-szerkesztőknek. A szerkesztőség egyik tagja tudósítónknak lehangoltan jegyezte meg, hogy a *Hét* "hetente megjelenő Előrévé vált, s ez a helyzet egyértelműen jellemzi a lapnál egyre inkább eluralkodó kulturális és főképp erkölcsi züllést."

A *Hét* egyébként eddig 10,000 példányszám fölött jelent meg. Mostantól kezdve 2,800 példányt juttatnak az előfizetőknek, 3,000 példány pedig szabadárusításra kerül. Az 1971-es kulturális fordulatot követően a román hatóságok takarékosági szempontokra hivatkozva még nagyjából egyenlő arányban korlátozták a román és a magyar, illetve a német lapokat, s csak miután a közvélemény "megbarátkozott" a korlátozás gondolatával, emelték fel ismét a román lapok példányszámát. Napjainkban a kormányzat, mint tűnik, elérkezettnek látja az időt, hogy nyíltan is vállalni merje a magyar nyelvű sajtótermékek példányszámának, s ezzel a nemzetiségi politika egyik sarkalatos elvének a korlátozását. Pedig ilyesmire az antonescánus fasiszta törvények óta nem volt példa.

1983. november 22.

1983/21 sz. jelentés

A Kós Károly centenárium rendezvényeinek betiltása

A hatóságok a Kós Károly centenáriumra tervezett erdélyi rendezvényeket sorra betiltják.

Ekként vették ki a Kós-megemlékezést a *Kolozsvári Esték* rendezvénysorozatából. Ugyanerre a sorsra jutott a kolozsvári *Népi Egyetem* tervezett előadása is.

A *Dolgozó Nő* című kolozsvári magazin már nyomdába került Kós-anyagát a cenzúra utasítására megsemmisítették. A *Korunk* című nemzetközi tekintélynek örvendő lap anyagának szerkesztését pedig, további intézkedésig felfüggesztették.

Mint ahogy egy bukaresti kultúrpropagandista bizalmas "magyar" körben felvilágosításképpen megjegyezte, mindennek magyarázata "Kós Károly jobboldali voltában keresendő." Ugyanebből a forrásból szivárgott ki, hogy épp most folyik a pártvezetés és az állambiztonság (Securitate) számára Kós Károly 1940 című írásának a román nyelvre fordítása, "mely hozzá fogja majd segíteni a pártvezetést, hogy új alapokra helyezze az erdélyi magyarsággal kapcsolatos hivatalos magatartás eddigi módszereit." Ugyanez vonatkozik Mikó Imre 1940-1944 között mondott parlamenti beszédeire is.

1983. november 22.

1983/22 sz. jelentés

Átalakították a csíkszeredai Traktorgyár vezetőségét

A csíkszeredai (Miercurea Ciuc) Traktorgyár vezetőségi gárdáját szeptember folyamán átalakították. Egyelőre meg nem erősített hírek szerint a vezetőségből minden magyart elbocsájtottak vagy alacsonyabb beosztásba helyeztek.

1983. november 24.

1983/23 sz. jelentés

Romulus Zaharia "Megtévesztés" című regénye a román történelem átértékelésének újabb példája

A kolozsvári Dacia Könyvkiadó gondozásában ez évben megjelent Romulus Zaharia: *Ademenirea* (magyarul megközelítően: *Megtévesztés* vagy *Csábítás*) című regénye. Értesüléseink szerint az RKP Kolozs-megyei bizottságának komoly kifogásai voltak a könyv taktikai szerepével és bizonytalan politikai következményeivel kapcsolatban. A szerzővel többször átírták művét, s úgy hírlík, hogy a helyi pártbizottság egyik aktivistája eszközölte ben azokat a változtatásokat, amelyek a regény alapvetően sovinizta hangvételén finomítottak ugyan, de annak célzatosságát meghagyták.

Zaharia regénye azon művek sorozatának egyike, amelyeket a román történelem átértékelésének s egy újfajta nemzeteszme ideológiai érvényrejtetésének szándéka fűt. Lancranjan "esszéjétől" csak annyiban különbözik, hogy kulcsregény; a szereplők igen könnyen azonosíthatók benne az erdélyi közélet nem egy, még ma is élő képviselőjével. Am épp a regényforma "megfoghatatlansága" biztosít lehetőséget az írónak arra, hogy ne csak általában, hanem konkrétan is elmondhassa véleményét olyan kérdésekben, amelyeket eddig e tájegység nemzeti ellentétei és politikai konstellációja nemigen tolerált. S e kettősség kapcsán az író messzemenően ki is aknázza a lehetőségeit, mind a politikai bujtogatás, mind a történelmi tényeknek, a valósággal szemben meglepően eltérő beállítása, mind pedig a nyilvánvaló és személyreszóló rágalmozás morális egyértelmőségei tekintetében.

A regény történelem-koncepciója arra a meggyőződésre épül, hogy a magyarok jelenléte nemcsak a történelmi századok során tette szolganéppé, elnyomottá a románokat, de a közelmúlt "forradalmi változásainak" körülményei között is. A magyarok – természetesen szovjet segédlettel – a pártapparátus hűbéresei lettek s ezzel olyan nacionalista irányvonalat adtak a társadalmi fejlődésnek, amely már-már nyíltan azzal fenyegetett, hogy Románia elnemzetlenedik. Zaharia ebből arra következtet, hogy a nemzeti identitás érvényesítése érdekében, az RKP jelenlegi vezérének – akit természetesen módfelett istenít, s feltehetően kinek megbízásából a regény végülis napvilágot látott – fő és elengedhetetlen feladata bizonyos taktikusan szovjetellenes magatartás képviselete, nemzeti alapon; másrésztől a kommunista mozgalom történelmi revíziója, amely kellő mértékben elhatárolja Ceausescu szerepét a múlt, és elsősorban a magyar-zsidó-kommunista pártvezetés áldatlan és – meglepő fordulat! – a fasizmussal életető szálakat fenntartó ténykedésétől, garázdálkodásaitól.

A szovjetellenesség a regényben meglepően frontális következetességet mutat, amit csak alig álcáz az itt-ott a kritikai élt a "sztálinizmusra" korlátozó megszorítás. Hisz egy-egy efféle mondat zárakkordja

töbnyire az “és még a mai napig is tart”-szerű balladisztikus magjegyzés. S akkor még meg sem említettük azt a minősíthetetlen demagógiát, amely e kijelentéseknek végképp elveszi a történelmi hitelét, ám a következtetésekben meg épp nagyon jellemző hiányt produkál, amely nyilvánvaló ár azért, nehogy a nagyközönség a szovjetkritika kapcsán valahogy a Ceausescu-éra társadalmi primitívizmusára gondolhasson.

Zaharia könyve azonban nemcsak a nemzeti, de az RKP új “hadikommunista,” mások szerint “észak-koreai” ihletésű állameszmének is újabb lendületet és nem kis mértékben indulatot kíván adni. Épp ezért fontosnak véli s magának Ceausescu elnöknek és első titkárnak is ez a legfőbb vágyálma manapság –, hogy az RKP mai profilja egyértelműen új politikai, nemzeti s e kettőt egybehangoló új birodalmi eszmét kell kifejezzen, s ezért a párttal kapcsolatban, annak ideológiai újraalapozása napjaink legfőbb hatalmi feladata Romániában. A Ceausescu-vezette RKP, e vágyalomban, valamiféle teljesen új társadalmi mozgalmat képvisel, a román őserő jelenlétét, az ősi román röget, egy virtusét, amit a románság a történelem előtti idők homályából hozott magával dacára mindenféle nemzeti (magyar) és politikai (szintúgy magyar, akik e tekintetben hol az osztrákok, hol az oroszok eszközei) elnyomásnak. Románia természetes ellensége ma a Szovjetunió, s a magyarok e nagyhatalomnak amolyan bérencei, akik javíthatatlan rombolóosztónüket az újfajta gyarmatosítás szolgálatába állították.

A regény több irányba görgeti, göngyölgeti e témát, a magyarellenesség minden közhelyfegyverét bevetve, s rendre felmentve a nem is csekély történelmi felelősség alól olyan mozgalmakat, mint a Iuliu Maniu vezette *Nemzeti Parasztpárt (Partidul National Taranesc)*, s olykor-olykor mentséget latolgatva még az autonton román fasiszta mozgalmak számára is. Eközben viszont feltűnnek olyan történelmi szereplők, akiknek neve többé-kevésbé egybekapcsolódott az erdélyi baloldali irányzatok, eszközeiben gyakran valóban tévedő, de eszmeileg és céljaikban mindenképpen tisztességes megmozdulásaival.

Nagy István, a munkásíró (regénybeli nevén Inczedy Ádám) Zaharia szemében “*afféle népi író volt, Horthy bérencei közül egy, aki csapatot gyűjtött maga köré elbarátaiból, akikről aztán azt mondták, hogy baloldaliak . . .*” (149. old.) Meglepő módon dr. Xantus János, a neves pedagógus, több könyv szerzője “*a román ifjúság hóhéra*” érdemes címet szerzi meg Zahariától, s az “*ő még mindig fasiszta volt . . .*” jellemzést (58. old.).

Feltűnik még néhány baloldali politikus alteregója, így a Balogh Edgáré is, s nyilvánvalóan ők sem kerülnek el sorsukat, mind-mind valamennyien “Horthy-bérencek” voltak, s egyben olykor szovjetbérencek is, annak ellenére – s furcsa, hogy Zaharia erről nem értesült –, hogy valamennyi mindenekelőtt a Horthy-rendszer börtönviszonyainak volt igazi szakértője s 1949 után ők voltak az elsők, akiket Sztálin és klikkjének hangos helyeslése, illetve lekezelő, de félreérthetetlenül beleegyező hallgatása mellett börtönbe dugtak, vagy agyonverték (Luka László).

Nagyon jellemzőek a regény antiszemita kitételei is. Azok, akik a koncentrációs táborokból hazajöttek, s akiknek szenvedése révén Romulus Zaharia bizonyítottanak véli, hogy Románia mindigis a Szövetségesek oldalán állt, nos ezek az emberek természetesen románok voltak (“... és lám megtértek hazájukba a sorsüldözöttek: a Birkenaubába és Mauthausenbe deportált románok...” 18. old.). Viszont amikor “a zsidóról” ír, szilárd meggyőződéssel közli, hogy “természeténél fogva gyáva” (66. old.), “tolvaj” (Földes Judith esetében, aki a “füstöképpő Hacomival és Falkival egyetemben a diáksegélyek csomagjait dézsmálja, 83. old.), vagy “prostituált” (egy pesti illetőségű Teréz nevű lány esetében 176. old.).

Zaharia könyve semmilyen irodalmi értéket sem képvisel. Cselekményszövése feltűnően primitív, nyelve brutális, tele egyeztetési hibákkal. Egy, a történelmet kívülről és nagyon – s főképp morálisan – lentről szemlélő emberke önarcképe e regény, amelyre azonban a mai Romániát sújtó társadalmi rendszer is rányomta a maga bélyegét, a többszöri átírások, a célzások kihegyezése, de főképp a megrendelés szemszögéből. Mert e kötetrel kapcsolatban sokféle kétejtünk lehet; de abban bizonyosak lehetünk, hogy a legfelsőbbek, s ha szabad használni a szót az RKP vezetőire, a legfelelősebbek megbízásának eredménye ez a kulcsregény. Újabb állomása az erdélyi magyarsággal szembeni ellenséges hangulatkeltésnek, s annak a törekvésnek, hogy megsemmisítésük eljövendő tényét már ma, ideológiailag is megalapozzák.

1983. november 29.

1983/24 sz. Jelentés

Jugoszlávia visszaszolgáltatja Romániának az országon keresztül menekülni próbálókat

Meg nem erősített hírek szerint az utóbbi fél évben Jugoszlávia újra visszaadja Romániának azokat a román állampolgárságú menekülteket, akik a Dunán átszökve, Jugoszlávián keresztül próbálnak Ausztriába vagy Olaszországba eljutni.

Emlékeztetünk arra, hogy Tito elnök halála óta Jugoszlávia egyetlen román menekültet sem szolgáltatott ki, ezzel szemben táborot állítottak fel azok számára, akik valamelyik nyugati állam beutazási engedélyére vártak.

A jugoszlávok magatartásában bekövetkezett drasztikus változást jólétesült források azzal magyarázzák, hogy Románia minden egyes menekültért több tonna sót ad cserébe.

1983. december 1.

1983/25 sz. jelentés

Megfosztották állásától Tőkés István teológia professzort

November hónap folyamán, a román hatóságok, az egyetemi autonómia megsértésével, megfosztották állásától Tőkés Istvánt, a kolozsvári *Protestáns Teológia* professzorát. Tőkés professzor több világhírű egyetem doktori címének kitüntetettje, tanulmányai, cikkei Európa-szerte ismertté tették nevét.

Hírforrásaink felhívják a figyelmet arra a körülményre, hogy a professzornak még három éve lett volna a nyugalomba vonulásig, s ez még szokatlanabbá, még gyanúsabbá tette a vele szemben alkalmazott – precedens nélküli – retorziót. Ugyanakkor nem fér kétség ahhoz, mutatnak rá az idézett hírforrások, hogy Tőkés eltávolításában politikai szándékok vezették a hatóságokat.

Tőkés István barátai, volt tanítványai és az erdélyi magyar protestáns hívők egy csoportja ezúton kéri fel a közvéleményt, hogy tiltakozzék az erdélyi magyar szellemi életet ért ezen újabb támadás ellen.

1983. december 10.

1983/26 sz. jelentés

A román hatóságok felszámolják a Népi Egyetemek magyar tagozatait

A román hatóságok megkezdték a *Népi Egyetemek (Universitati Populare)* magyar tagozatainak felszámolását.

Désen, minden indoklás nélkül, beszüntette működését a helyi Népi Egyetem – öt évvel ezelőtt életre hívott – valamennyi magyar tannyelvű kurzusa.

Kolozsvárott a *Nyelvművelés* és *A szép világa* című tanfolyamokat tiltották be, s helyettük mostantól kezdve Románia és az RKP történetét tanítják majd, magyar nyelven.

1983. december 15.

1983/27 sz. jelentés

Az értelmiségi alkalmazottak számát negyven százalékkal csökkentik

Több forrásból is megerősített hírek érkeztek arról, hogy 1984 első hónapjaiban egész Romániában az értelmiségi – mindenekelőtt a különböző művészeti ágakban és azok intézményeiben – alkalmazottak számát 40 százalékkal fogják csökkenteni.

Emlékeztetünk arra, hogy az RKP jelenlegi vezetése korántsem csinált titkot abból, hogy az értelmiséget "nem-produktív rétegnek" tekinti, s a vele szemben tanúsított eddigi mérsékelt toleranciát a társadalmi potenciál pazarlásának.

Nemzetiségi körökben aggódva fogadták a döntés hírért, s arra számítanak, hogy mindenekelőtt magyar és német értelmiségiek fogják állásaikat elveszíteni. Ellenzéki források felmérése szerint, egyedül Kolozsvárott, mintegy 500 egyén fog máról holnapra az utcára kerülni.